

Izbaja vsaki četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

"Poduk v gospodarstvu bogati deželo."

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

Štv. 50.

V Mariboru 10. decembra 1868.

Tečaj II.

Odprto pismo

g. M. Lohningerju dež. in drž. poslancu.

G. Lohninger je v 24. seji letošnjega deželnega zbora pre-
računal, da prejšnji Mariborski okraj, oziroma Slovenci na
Štirkem, k deželnim stroškom premalo priplačujemo. Plačamo
za deželne namene pre le 54.286 gld. In to izvira iz tega,
ker pre za zemljišno odvezo 38.980 gld. vsako leto premalo
plačamo, katero vsoto mesto nas plačujejo pre nemški prebi-
valci Štirske zemlje. Zakaj da naši nemški sosedi nam Slo-
vencev to dobroto skazujejo in mesto nas plačujejo, sto-
rijo-li to iz gole dobrosrčnosti ali zaradi računске pomote,
tega g. Lohninger ni povedal, ampak izračunal je, da ta nad-
plača z obrestmi vred iznaša v vseh 45 letih, v katerih se
izplača zemljišna odveza 3 1/2 milijona in več.

Ta račun in g. Lohningerja naš slov. poslanec dr. J.
Vošnjak v misel jemlje in ker v deželnem zboru, ki se je
že drugi dan potem skončal, ni mogel odgovoriti, mu odgo-
varja v „Slovenskem Narodu“, ter dokazuje, da je ves ta ra-
čun na krivi podlagi in neresničen. Dr. Vošnjak dokazuje,
da Štirski Slovenci oziroma Mariborski okrog k deželnim
troškom nič menj ne priplačujemo a ne samo nič menj am-
pak razmerno še dosti več, kakor nam dohaja. Plačujemo
namreč za zemljišno odvezo vsako leto 9714 gld. več, kakor
bi morali po svojem delu zemljišne odvezne glavnice, in to
iznaša z obrestmi vred na 45 let zračunjeno 1,628.892 gld.
To plačamo pri zemljišni odvezi več a ne toliko in toliko
menje. Na dalje 47.000 gld. še plačujemo kot naplačo za
administracijo dežele.

Ker je g. Lohninger s svojim računom vodo na svoj mlin
navračal in Slovencev očitil o zedinjenju Slovencev, mu ta
protiračun vse jeze sopet podere in ravno nasprotno kaže
se očitno neka tlaka, ki se nalaga Slovencev s to razmerno
večo priplačo, in nagon zedinjene Slovenije se s tim pod-
pira.

Reč je imenitna, zato hočemo g. Lohningerjev račun in
dr. Vošnjakov protiračun v sledečem še nekoliko drobneje
pregledati; g. Lohninger računi:

Vse štirskе dežele zemljišno-odvezna glavnica iznaša	24,447.000 gld.
Mariborskega okroga zemljišno-odvezna glav- nica iznaša	8,800.000 "
Amortizacije in obresti te vsote vsako leto za celo deželo iznašajo	604.841 gld.
Amortizacije in obresti te vsote vsako leto za Mariborski okrog	217.742 "
Mariborski okrog plača neposrednega davka 777.226 gld. in od tega 23% naklada za zemljišno odvezo iznaša 178.762 gld., tedaj plačuje Mariborski okrog mesto	217.742 gld.
v istini le	178.762 "
to je, on plača premalo vsako leto	38.980 gld.

G. Lohninger je za podlago svojega računa, koliko plača
Mariborski okrog za zemljišno odvezo vzel neposrednega
davka številko 777.224 in od te številke 23% priklado za
zemljišno odvezo izračunal. G. dr. Vošnjak pa dokazuje, da
je ta številka kriva podlaga, in da je neposredni davek s tret-
jinsko naklado (Drittelzuschlag) vred prava podlaga deželni

prikladi, a ne direktni davek brez tretjinske doklade. Raz-
loček pa je ta.

Cela dežela je imela neposrednih davkov l. 1867 2,098.728 gld.

" jinsko naklado vred l. 1867	2,672.813 "
na Mariborski okrog prihaja tedaj neposred- nega davka	777.224 "
na Mariborski okrog prihaja tedaj neposred- nega davka s tretjinsko naklado vred	935.485 "

Vzeme li se menjša številka neposrednih davkov, t. j.
številka brez priklade, onda se dobi, če 2,098.728 gld. po-
množimo s 23 krajcarji: 482.707 gld. za zemljišno odvezo
vse dežele, dobiti pa moramo 604.841 goldinarjev, kajti to-
liko iznaša vsota zemljišne odveze vse štirske zemlje za vsako
leto, in ta številka nastane le, če večo številko 2,672.816 gld.
pomnožimo s 23 kr. Zato se je g. Lohninger zmotil, ker
je vsakoletno vsoto zemljišne odveze za Mariborski okrog
izračunal iz menjše številke neposrednega davka brez naklade
in g. dr. Vošnjak kaže, da mora vzeti za podlago neposredni
davek s tretjinsko naklado vred, da mora vzeti mesto
777.224 številko 935.485 in tako 23% zemljišne odveze za
Mariborski okrog iznašajo v istini 227.456 gld.

Iz tega računa si lahko vsak bralec prepriča, da ima
g. dr. Vošnjak prav in da mu imamo prav hvaležni biti za ta
račun, v katerem se vidi, da ne plačujemo premalo ampak preveč.

Mariborski okrog po takem tedaj v istini pla- čuje za zemljišno odvezo	227.456 gld.
plačati pa bi imel, kakor g. Lohninger sam izračuni, vsako leto le	217.743 "

tedaj plačuje preveč 9.714 gld.
kar v 45 letih iznaša 437.130 gld. in z obrestmi vred, kakor
je že povedano 1,628.892.

To je bil prvi del računa, v katerem je dokazano, da
Štirski Slovenci za zemljišno odvezo nič menje ampak raz-
merno še več plačujemo. V drugem delu računa pa je po-
bila trditev g. Lohningerja, da za deželne stroške razmerno
premalo plačujemo; za deželne namene plačuje nekdanji Mari-
borski okrog 54.286 gld., pravi g. Lohninger, kar je prav
malo v primeri s tem, kar plačujejo drugi deželni oddelki.
G. dr. Vošnjak pa računi nasprotno tako-le:

Vsa deželna priklada iznaša za Mariborski okrog	345.128 gld.
če odtegnemo zemljišno odvezo, ki iznaša	227.456 "

še ostaja za druge deželne namene 117.672 gld.

G. Lohninger se je tedaj jako zmotil, če je šte-
vilko priplače Mariborskega okroga za de-
želne namene postavil le na 54.286 "

Nadalje kaže proračun leta 1869, da skupni deželni
stroški, ki se potrošajo za vso deželo in po vsi deželi, kakor
za policijo, ceste, soper živinsko kugo, za bolnišnice na deželi,
za cepljenje koz, za vožnjo vojakov, za podporo ljudskih učitel-
jev iznašajo v vsem 161.000 gld.

Vzemimo 37% stroškov za Mariborski okrog, kakor je tudi razmera priplače, to iznaša	59.000 "
prištejmo za bodočo vinorejno šolo pri Mariboru postavljenih	11.000 "

imamo izdavkov za Štirske Slovence 70.000 gld.
priplačujemo pa 117.000 "

nadplača še zmirom ostaja za administracijo
dežele 47.000 gld.

Tretji del dr. Vošnjakovega protiračuna je obrnen proti očitovanju g. Lohningerja, ki pravi naj bodemo veseli Slovenci, če smemo biti pri Štirskih Nemcih združeni, kajti pridemo li k Kranjskim Slovincem, imeli bodemo pre ne 35% priklade ampak več, kajti na Krajskem plačujejo že 38% deželne priklade 183.000 gld.

Odgovor na Graško priklado je kratek ta, da v Gradu samem tudi deželne denarja ostaja 1,115.000 gld.

Zarad povečanja deželne priklade, ki bi vtegnoli po g. Lohningerjevih mislih narasti, če bi se Slovenci zedinili, pa je protigovor jasen, če g. dr. Vošnjak kaže, da na Štirskem razve 35% deželne priklade raste deželni dolg, ki iznaša za leti 1868 in 1869 180.000 gld.

koji dolg, če se v enem letu hoče poravnati daje za 7% večo priklado, to bi dalo 42% priklade.

To je glaven obsežek odprtega pisma, ki ga g. dr. Vošnjak piše g. Lohningerju. Kakor je g. Lohninger hotel dokazati, da Slovenci na Štirskem nimamo vzroka zediniti se z drugimi Slovenci, in je reč tako zavil, kakor da bi premalo plačevali radi verjamemo, da ne sam rad ampak le po zmoti in errare humanum, motiti se je človeška slabost, ravno tako mu je ta dokaz spodletel in dokazal je g. dr. Vošnjak nasprotno, da imamo vzroke na ločitev misliti in da si s tim na vsako stran stanje poboljšamo, prihranimo si denarja, napravimo si narodna učilišča, uk in blagostanje pa se vjemata.

Konečno pa se dr. Vošnjak g. Lohningerju zahvaljuje, da je s svojim govorom ga prišil preiskati denarne razmere med slovenskim in nemškim Štajarskim.

Kaj je liberalno?

Po velikem hrupu, ki ga je naredilo v državnem zboru obravnanje o izjemnem stanu v Pragi in o brambovski postavi, je zdaj vse mirno in tiho v Cislajtani. Veliki politični voz, na katerem leži dovolj vpejanega in domačega blaga, so zapeljali zadnje dni v Pešt, kamor vsa težnja avstrijske politike viši in kjer se ravno te dni vsa politika dela. Naši liberalci nimajo nobenega pokoja, delajo na vse kriplje po noči in po dne; zdaj se potijo v deželnem, zdaj v državnem zboru, še nimajo časa, da bi si oddahnoli, hajd, že jih kličejo delegacije. Ustavina mašina drvi nemudoma naprej, — slovanska opozicija, pa mirno vendar pazljivo gleda in pričakuje, kaj bo iz vsega tega; ona se ne boji, da bi zaostala v političnem življenju, ker stoji na krepkih nogah, ima duševne in materialne moči dosti v sebi, da se ohrani za boljše čase.

Resen čudne so te razmere, posebno pa to, da liberalci ne vidijo, da tako enostransko postopanje in ravnanje z blagostanjem mnogih ljudstev ni prava pot k zaželenemu koncu ali cilju.

Da ne more dolgo tako trpeti, to je čutil že davno vsak misleč človek, pa tudi manj političninr krogom se zdaj to prepričanje že vriva; svedoki tega so vsi časniki. Tako trdovratno preziranje pravice tolikega naroda, kakor je slovanski, ne more za Avstrijo dobrega sadu obroditi.

Zraven tega je plašč, pod katerim se skriva nekdanj tako hvalizana liberalnost, že ves luknjast in se je že hotel večkrat celo pretrgati, če bi ga ne bili gospodje spet pokrpali, ne ravno iz hvaležnosti, ker so se sami nekdanj pod njim greli, temuč, ker so ga potrebovali sopet enkrat, kakor v zadnjem državnem zboru.

Dolgo smo ugibali, kaj je neki načelo te liberalnosti, ker po obnašanju jenih pripadencev ni bilo nobenega videti, in vendar je visoke cene vredno tako modrost spoznati. Prvi in naj viši apostol te liberalnosti je bil menda sam, če to misliti ni predrzno, dostikraj v zadrugi, ko so jegovi učenci okoli stoji ga obdajali in prašali, kaj je liberalnost. Veliko mu jih je gotovo sledilo, ki niso vedeli, zakaj gre, pa to so znali po njegovih čudežih, skoraj bi rekel, čudnostih, da je velik prerok. Pri takošni priliki je menda bilo, ko je on veliko besedo mirno izustil in so potem jegovi učenci in po njih tudi mi nevedneži zvedeli tajno skrivnost novega uka: „was zweckmässig ist, ist liberal“ — kar je ugodno, je liberalno — αὐτὸς ἐφα, on sam (Blagotinšek) je rekel.

Pa kakor so vsi preroški izreki temni in razjasnjenja potrebni, tako tudi ta; za druge, ki sladkosti tote liberalnosti niso poskušali, je menda težko, si to razložiti; mi pa Slovani, ki

jo poznamo v njenih djanjih, si lahko ta izrek razjasnimo; hotel je namreč apostol reči: kar je Nemcem in Ogrom ugodno, to je liberalno. — Ne belimo si zatoraj več glave, reč je zdaj dognana in jasna — če že ni davno bila.

Naše narodne pesmi.

Spisal F. Kočevar.

Pobožnih crkvenih in molitvenih pesmi je v St. Vrazovi zbirki precejšno število, to da jih več del se ne more med narodne pesmi šteti, ampak spada med umetne; ravno kakor so tudi v Koritkovem izdanju skoro vse pesmi te baže le umetne, in ne narodne pesmi. Narodnih crkvenih pesmi je celo malo, in če je ktera narodna, ni tolikanj crkvena, kakor spleh pobožna ali molitvena. Da danas mislim se nikjer na Slovenskem prave narodne pesmi pri crkvenih obredih več ne pojejo, kakor so se morebiti nekdanj; umetne so jih celo spodrinole. Le na božjih potih bi se še dala morebiti, ktera vjeti V nobeni stroki se pa pri nas Slovincih umetni pociziji ni tolikega nasilja delalo, kakor v stroki crkvenih pesmi. Učitelji in meznarji in voditelji procesij na božja pota so bili jih oficelni kovači. Pa kako ne! Crkvene pesmi so velika potreba za naš narod, vsak dan tako rekoč se rabijo, in ker nobeden naših poetov do zdaj še ni to stroko obdeloval, so tisti, ki so to potrebo, to pomanjkanje v narodu naj bolj živo čutili, hočeš, nočeš, se na polje podali in ti so bili posebno učitelji naših ljudskih šol. Tisti učitelj, ki posebno v prejšnjih časih ni znal dobro orgljati, lepo peti in nove crkvene pesmice slagati, tisti pri naših kmetih ni bil priljubljen. In v nekterih krajih je naš narod bil v tem pogledu že tako razvajen, da so se ljudje ob velikih praznikih kar na kor ogledavali, češ, ali bodemo danas kako novo pesem čuli! In če je ni bilo, je bilo obče negodovanje, obče mrmranje proti učitelju. V jeseni pa, kadar je učitelj z žakljem prišel, ni dobil tolike merice, kakor je bi bil dobil inače. Kdo bi tedaj našim učiteljem zameril, če so sem ter tje kakšno napačno skovali o cartani Mariji ali o sv. Frančišku. Kar se ni htelo z lepa strinjati, se je s silo zvevalo. In tako smo zelo obogateli na crkvenih pesmih, ki so na pol narodnega, na pol pa umetnega značaja, ali z eno besedo rečeno: pravi poetični spaki. Kdo bi vse te pesmi zbrojil! Naj bolje je, če rečemo, da jih imamo na cente. Vsaka fara ima svoje. Imena pesnikov so se pozabila, in to je že marsikterega zapeljalo, da jih je za narodne imel, kar pa niso. Kakor sem že gori rekel, in še enkrat ponovim: da pravih narodnih crkvenih pesmi prav malo imamo. Njih naj ljubši predmet je Marija. Kadar Kristjani boj s Turki bijejo, jim Marija v oblakih na pomoč stoji. „Sem pa gre mi bela megla — v megli gre mi devica Marija!“ tako pravi narodna pesem pride Marija verne in pobožne tolažit. Kmalu za njo pa pride poguba nevernim: „Sem pa gre na siva megla — v megli gre gromska strela“.

Tudi za vstanovljenje naše narodne mitologije se marsiktero zrno najde v naših narodnih pesmih. V tem obziru se tukaj pozivam na tiste narodne pesmi, ki sem jih iz St. Vrazovo zbirke v Glasniku in potem v Novicah priobčil. Tukaj omenim samo eno po gospodu M. Majarju zapisano narodno pesem z naslovom: molitev soper sovražnika, v kateri se te le vrstice nahajajo:

Boug in sveta Taša je (sovražnike) potaši,
Boug in sveta Kropa je pokropi,
Boug in sveta Klepa je zakleni
Vse hude uste in jezice itd.

Kakošne se te svetice Taša, Kropa in Klepa, to še ni nobeden preiskaval. Memogrede pri tej priliki omenim, da v Okiču blizo Jaske časte nekega svetnika Kluka, ter prvo nedeljo po malej maši imenujejo Klučko nedeljo, in somenj, ki se tačas tam obdržava: Klučki somenj. Poblížjega o tem svetniku do zdaj nisem mogel zvedeti.

Nagajive naše narodne pesmi niso brez zbadljivosti in pikavnosti, in neke so za lahkomišelnost našega naroda zelo značajne. Tukaj-le eno za kratek čas in dobro voljo:

Digo digo dačka, Kožico prodati,
Moja žena j' mačka, Za petdeset dukati
Da bi štela vmreti, Peneze zapiti
Da bi jo odreti, Pa drugoč se ženiti.

Če bi se od tega spisa o naših narodnih pesmih zahtevalo, da je vsestranski popolen, bi moral poseben oddelek odmeriti našim ljubljencam, našim erotičnim pesmim, ki jih